

Activitats

Museu d'Etnologia de Castelló

La **UNESCO** defineix el patrimoni etnològic com: «el conjunt de creacions que emanen d'una comunitat cultural fundades en la tradició, expressades per un grup o per individus i que reconegudament responen a les expectatives de la comunitat en tant que expressió de la seua identitat cultural i social; les normes i els valors es transmeten oralment, per imitació o d'altres maneres. Les seues formes comprenen, entre d'altres, la llengua, la literatura, la música, la dansa, els jocs, la mitologia, els ritus, els costums, l'artesania, l'arquitectura i altres arts» (15 de novembre de 1989).

Identifica un exemple de patrimoni etnològic de Castelló en cada categoria:

Arquitectura

Llengua

Ofici

Indumentària

Saps des de quin any existeix el popular carrer d'Enmig de Castelló?

1378

1452

1272

1805

I en quin any van desaparèixer definitivament les antigues muralles?

1694

1894

1794

1994

Observa el pla. Quin carrer actual creus que transcorre sobre el traçat de l'antiga séquia Major?

Des de l'inici de l'activitat municipal, en el segle XIII, la vila de Castelló va comptar per al seu funcionament amb serveis públics que van derivar en oficis. Un d'aqueixos oficis públics tenia entre les seues funcions garantir la rectitud en les transaccions comercials, revisar pesos i mesures, inspeccionar mercaderies, supervisar els mercats i castigar frau. Recordes quin era?

el jurat

el ballester

el sequier

el mustaçaf

el justícia

El Consell castellonenc va acordar en 1594 nomenar un segon macer (macip o verguer) perquè precedira els «consellers» en les comitives municipals cerimonials, per la qual cosa va encarregar una nova maça a un conegut argenter valencià d'origen català que havia participat en la realització de la Creu processional de l'església de Santa Maria de Castelló. Saps el seu nom?

Al nord del Grau, l'aflorament d'aigües produïa una extensa làmina d'aigua o albufera. Saps amb quin nom se la coneixia? i en quina dècada del segle XX es va dessecar?

Se la coneixia amb el nom es va dessecar en la dècada de

Fins al segle XX en què la capacitat tècnica ha possibilitat la transformació de qualsevol espai natural, l'accés a l'aigua va definir durant segles el tipus de cultius que es podien desenvolupar en l'entorn agrari i a partir d'ací, els oficis i ferramentes. Saps en quins tres tipus es diferenciava el paisatge agrari de Castelló?

Artesans i gremis

En l'Edat Mitjana i principis de l'Edat Moderna els monarques van concedir grans privilegis a les associacions d'artesans (gremis, confraries i almoines). Saps la raó?

.....

Reflexiona, per què creus que van ser importants els gremis per als diferents oficis de la vila de Castelló.

.....
.....
.....
.....
.....

Investiga en el teu entorn sobre un ofici que haja desaparegut. Explica les seues característiques, funcions i ferramentes que emprava.

Ofici: Descripció:
.....
.....
.....

Un dels oficis més antics, documentat en la major part de localitats des de poc després de la conquesta cristiana, és el de ferrer. Quines de les ferramentes següents creus que són pròpies del seu ofici?

Sequer	Surrac	Pastera	Martell
Almud	Enclusa	Farga	Panerot
Tenalles	Barcella	Llegona	Romana
Tauladora	Esclopet	Xaruga	Aixada

Encara que en 1849 s'implanta el sistema mètric decimal a Espanya, algunes unitats de mesura d'ascendència medieval (inclús anteriors) van continuar emprant-se en transaccions comercials fins a temps recents. Sabries indicar quines de les següents mesures antigues són de pes, capacitat, longitud o superfície?

Mesura	Pes	Capacitat	Longitud	Superfície
Barcella	☐	☐	☐	☐
Arrova	☐	☐	☐	☐
Vara	☐	☐	☐	☐
Jornal	☐	☐	☐	☐
Quintar	☐	☐	☐	☐
Almud	☐	☐	☐	☐
Fanecada	☐	☐	☐	☐

Castelló va tindre des dels seus inicis una important activitat artesanal i va arribar a comptar amb tres fires que van omplir les arques municipals i van afavorir el desenvolupament econòmic de la ciutat. T'atreveixes a ordenar-les i associar-les amb dates i monarques i descobrir el rei i la data erronis?

2ª Fira	Maria d'Aragó i Sicília, esposa de Alfons V	1269
3ª Fira	Jaume I	1564
.....	Felip II	1281
1ª Fira	Pere III d'Aragó	1444

Els apotecaris valencians van ser un col·lectiu pioner, brillant i actiu; ja en 1601-1603 van elaborar i van publicar el seu *Officina Medicamentorum*, la primera Farmacopea del món hispànic amb promulgació oficial que va tindre vigor legal en tot el regne de València i que junt amb la publicada en 1698, que seria d'ús obligatori, tindria una evident projecció sobre els apotecaris de Castelló.

La salut, no obstant això, continuava sent una assignatura pendent en el segle XVIII i Castelló va patir un important augment de la mortalitat durant el segle. En un entorn de fàcil propagació de malalties infeccioses (amb carrers bruts i sense pavimentar i absència de clavegueres i excusats) la massificació en les vivendes i les deficiències higièniques afavorien el contagi de malalties infeccioses, sobretot aquelles que es transmetien per via respiratòria. Va haver-hi quasi de tot, però una malaltia va destacar sobre les altres i va arribar a ser considerada la plaga del segle recordes. Quina?

Paludisme	Diftèria	Tifus	Còlera	Lepra
Tuberculosi	Varicel·la	Pigota	Pesta blava	Grip

El cànem

El cultiu del cànem va ser introduït a la península ibèrica pels pobles islàmics a principis de l'Edat Mitjana, encara que no es coneix amb exactitud quan es va iniciar el seu cultiu a Castelló.

El cànem comú (*cannabis sativa*L) és una planta herbàcia que produeix fibres naturals de gran resistència. És aspra al tacte i de color verd fosc, requereix climes càlids i humits, sòls rics en matèria orgànica i en condicions propícies la tija pot aconseguir tres metres d'alçària. Per al seu aprofitament artesanal, no obstant això, cal evitar un fenomen atmosfèric concret que endureix les fibres dificultant la seua manipulació posterior. Saps quin?

Acabada la Reconquesta, el descobriment d'Àfrica i la constitució de noves colònies a Àsia va provocar un extraordinari augment de la demanda de cànem. El cànem de Castelló era molt apreciat per la seua qualitat i la ciutat va gaudir d'una època d'auge i esplendor, es van crear nous oficis i es van consolidar d'altres que van ocupar a abundant mà d'obra, tant masculina com femenina. Podries assenyalar la raó d'aquest increment de la demanda?

Les propietats medicinals del cànnabis es coneixien des d'antic i el seu ús com a anestèsic va resultar vital per a atendre malalts i ferits en els viatges transoceànics.

Encara que ara en desús, l'alt valor nutritiu del cànem era molt apreciat per a alimentar les cavalleries en les llargues travessies a les colònies d'Àfrica i Àsia.

El creixement del trànsit marítim es va traduir en un gran augment de la demanda de corda i velam per a les naus de l'Armada i vaixells mercants.

El cànem es va constituir en protagonista de la vida econòmica de la ciutat a partir del segle XVI, i va aconseguir el seu zenit en el segle XVIII. En 1850 Madoz escriuria: «Era el principal cultiu de l'horta i l'únic producte manufacturat artesanalment a notable escala i el primer en el tràfic firal, tant en ram com ja treballat». En els anys 40 del segle XX s'abandonaria el cultiu. Sabries indicar els motius?

L'escassetat de la mà d'obra qualificada	V	F
La competència d'altres fibres naturals com el jute	V	F
L'aparició del vaixell de vapor que va desterrar el velam tradicional	V	F
Les plagues van arrasar les collites	V	F
La introducció de la taronja com a cultiu més rendible	V	F

Reflexiona sobre la manufactura del cànem a Castelló. Et pareix que era una activitat sostenible? Explica la raó.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Què saps dels corders?

El cànem era la matèria primera per a la fabricació de cordes i sogues, els artesans que realitzaven aquesta labor es denominaven **corders** o Els seus productes eren molt demanats per a l'aparell d'embarcacions, en el transport (arres i cavalleries), en el camp i en altres oficis.

La fibra de millor qualitat es dedicava a la fabricació de lones, cordes i cordells i la de pitjor qualitat (estopa) s'emprava per a

Els corders adquirien el cànem en absorbint el% de la producció local. El seu treball requeria d'amplis espais i al principi treballaven en carrers i places fins que en 1744 el Gremi de Corders va adquirir un terreny per a aquest propòsit, en el seu lloc hui es troba la plaça

A Castelló, en el segle XVIII, famílies es dedicaven a la fabricació de cordes i sogues, el% de la producció es quedava en la ciutat i la resta es comerciava fora.

El Gremi de Corders va arribar a ser un dels més importants de Castelló i va tindre les seues ordenances definitives l'any, després que les anteriors foren abolides pels Borbons.

Realitzada a partir del cànem, l'espardenya era el calçat habitual de les poblacions rurals i una de les manufactures més esteses i antigues de Castelló. El procés d'elaboració de la humil espardenya implicava, no obstant això, la intervenció de diversos artesans molt especialitzats. Recordes l'ordre d'intervenció dels diferents oficis i de quina part de l'espardenya s'ocupaven?

Les rodaores

○

Les llatadores

○

Les puntilladores

○

Els soleros

○

TREBALLAR LA TERRA

La importància del sector agrícola ha sigut palés a Castelló des de la fundació de la ciutat, recordes des de quina data es reflecteixen regulacions referents a l'àmbit rural en les ordenances municipals?

1878

1370

1705

1672

Quins creus que van ser els principals cultius agrícoles de Castelló en el **segle XX** en els diferents entorns?

Marjal:
 Regadiu:
 Secà:

A quins cultius associaries les labors següents?

Fanguejat:
 Agramat:
 Amaratge:
 Poda:

Saps quina obra hidràulica va iniciar la seua construcció en 1901 i va suposar, amb el seu funcionament, l'impuls definitiu a la reconversió del camp castellonenc?

.....

L'arròs

La producció d'arròs a Castelló va tindre el seu apogeu a inicis dels anys 20 del segle passat. Són prova d'aqueix vigor la constitució de l'associació «La Primitiva Arroquera» en 1924, el «Sindicato Agrícola Arroquera» en 1925 i la «Cooperativa Arroquera de Castellón» en 1934.

A Castelló es produïa un arròs d'excel·lent qualitat molt apreciat a la ciutat, a la província i en altres mercats d'Espanya, encara així va acabar abandonant-se el seu cultiu en la segona mitat del segle XX. Coneixes les causes de la seua crisi i desaparició?

Les plagues arruinaven les collites d'arròs

La falta de rendibilitat davant de la impossibilitat de mecanitzar les xicotetes parcel·les

L'escassetat de mà d'obra

La pressió urbanística

Quins dels usos següents de la garrofa creus que són veraders?

S'emprava com a pinso per a animals	V	F
Triturada, s'afegia al morter en la construcció de murs	V	F
Per a la fabricació de xiclets	V	F
Com a additiu al xocolate	V	F
Com a agent gelificant i espessidor en la indústria tecnolimentària	V	F

Quina relació establiries entre: llaurador – la cavalleria – garrofes?

.....

.....

.....

El rol de la dona

Reflexiona sobre la situació laboral de la dona en el Castelló dels segles XIX i XX. Fora de l'àmbit familiar, les seues possibilitats d'accés al mercat de treball eren escasses i precàries però, encara així, després de la visita al Museu podries indicar alguns exemples d'ocupacions per a dones en aqueixa època?

1.	4.
2.	5.
3.	6.

«En el segle XIX les dones i els xiquets van desplaçar els hòmens de les fàbriques tèxtils perquè treballaven igual i cobraven menys...» Busca informació en Internet sobre la història de la seguretat laboral a Espanya en època contemporània i explica les seues característiques i evolució.

Pistes

Primera Llei espanyola d'accidents de treball, aprovada el 25 de juny de 1873, coneguda com a Llei Benot a causa del seu promotor, el ministre de Foment E. Benot, sobre el treball en els tallers i la instrucció en les escoles dels xiquets obrers d'ambdós sexes.

Segons els experts, el que realment marca un abans i un després en la història de la prevenció de riscos laborals al nostre país és la denominada Llei d'accidents de treball, que es va aprovar en 1900. Es considera la primera Llei de seguretat social a Espanya.

En 1995 es va fer un pas més, la Llei de prevenció laboral (1995).

.....

.....

.....

.....

LA CASA DE CASTELLÓ

Explica les principals característiques de les cases urbanes de Castelló.

.....

.....

.....

.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

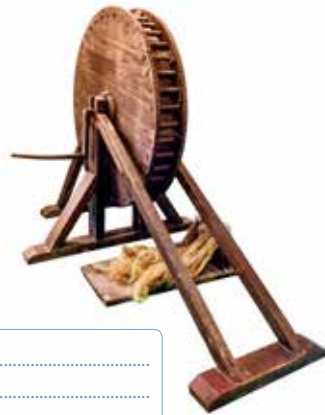
Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Nom.....
Ofici.....

Museu d'Etnologia de Castelló

Carrer Cavallers, 25
12001 Castelló
Tel. 683 545 542

Horario

De martes a sábado de 10:30 a 13:30 h y de 17:30 a 21 h.
Domingos y festivos de 9 a 14 h.
Lunes cerrado.

